

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра загальної психології та психодіагностики**

Студентський науковий альманах

(Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі"
Рівне, 15-16 квітня 2010 р.)

Рівне, 2010

Студентський науковий альманах. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі". Рівне, 15-16 квітня 2010 р. – Рівне: РДГУ, 2010. – 198 с.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, директор Інституту психології і педагогіки РДГУ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України – співголова;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор РДГУ, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України - співголова

Безлюдна В.І. - професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Корчакова Н.В. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Созонюк О.С. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Яцюк Н.О. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Матеріали обговорені та рекомендовані до друку на засіданні науково-методичної ради психолого-природничого факультету РДГУ. Протокол № _____ від _____ 2010 р.

УДК:159.923.2

ОБРАЗ ФІЗИЧНОГО «Я» ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПОВЕДІНКИ В СОЦІАЛЬНИХ КОНТАКТАХ

Габрієль Катерина, магістрантка

Керівник: кандидат психологічних наук, доцент Корчакова Н.В.

Рівненський державний гуманітарний університет

Традиційно в психології тілесне або фізичне Я розглядається як одна зі складових Я-концепції людини. Вибір саме цього аспекту самосвідомості як спеціального об'єкта вивчення ґрунтується на декількох відправних моментах. По-перше, проблема тілесності залишається маловивченою областю в соціальній психології, де вона в основному замикається на питанні міжособистісної перцепції, атракції і невербальній комунікації. Проблеми, що стосуються побудови образу власного тіла, самооцінки зовнішності, тілесних станів вивчаються головним чином у рамках клінічної психології і психіатрії [1; 87]. По-друге, психічне життя людини укладене в тілесну оболонку, з яким знаходиться у відносинах постійної взаємодії і взаємовпливу. Ця проблема, відома в психології як психофізична або психосоматична, не може залишатися без уваги й у соціальній психології, що займається вивченням людської психіки на рівні окремої особистості або групи. По-третє, з погляду здорового глузду цілком очевидно, що наше тіло і його прояви є тим, що доступно безпосередньому спостереженню в міжособистісному спілкуванні, чим ми в буквальному значенні стикаємося зі світом і за допомогою чого пізнаємо його. Тому цей фактор завжди є іманентно присутнім, який би аспект соціально-психологічної реальності ми не вивчали.

Іншим аспектом досліджуваної проблеми є характер зв'язку між фізичним Я людини і її соціальною мотивацією. У психології виділяють два основних соціальних мотиви - мотив афіліації і мотив влади. Нас у даному контексті буде цікавити саме мотив афіліації, основним змістом якого, говорячи коротко, є властиве людині прагнення до контакту з іншими людьми.

Проблемою вивчення даного питання займалися ряд науковців таких як: Абульханова-Славська К.А., Аммон Г., Бернс Р., Кон І., Соколова Є., Хекхаузен Х. та ін.

Піонерами в області вивчення фізичного Я в історії психології були представники психоаналізу. Власне, сам психоаналіз "виник завдяки вивченню психосоматичного аспекту органічної симптоматики істерії і неврозу страху" [3; 89]. А. Адлер, вивчаючи особливості

формування особистості в онтогенезі, показав існування тісного зв'язку між тілесним образом Я і самооцінкою. Зокрема, він затверджував, що деякі типи людської поведінки являють собою спробу компенсації широй або уявної ущербності тіла. [3; 105].

Аналіз мотиваційної регуляції діяльності людини пов'язується в психології з поняттям потреби. Потреба являє собою об'єктивну необхідність людини в чомусь, що лежить поза її межами - у зовнішніх об'єктах, інших людях, їхніх оцінках, певних переживаннях. [4; 167] Саме мотив афіліації включає в себе потребу контактувати з людьми, бути членом групи, взаємодіяти з навколишніми, надавати і приймати допомогу. М. Мюррей так визначає потребу людини в афіліації: "Заводити дружбу і отримувати прихильність. Радуватися іншим людям і жити разом з ними. Співпрацювати і спілкуватися з ними. Любити. Приєднуватися до груп" [2; 289].

Предметом нашого дослідження було уявлення жінок про своє фізичне Я в сьогоденні і майбутньому; взаємозв'язок між образами фізичного Я і мотивацією афіліації. У нашій роботі ми використовували ряд методик та опитувальників - оригінальна методика виміру самооцінки зовнішності, опитувальник А. Метрабяна (вимір рівня мотивації афіліації), тест двадцяти відповідей М. Куна і Т. Макпартленда "Хто Я?".

Основною проблемою, яка досліджувалась в даній роботі, було виявлення ролі фізичного Я в уявленні людини про саму себе і виявлення взаємозв'язку фізичного образу Я з соціальною мотивацією особистості. Нам вдалося встановити зв'язок між самооцінкою зовнішності і чутливістю до відкидання в соціальних контактах у жінок-респонденток, а також виділити своєрідність побудови образу Я в сьогоденні й у майбутньому жінками з низькою і високою самооцінкою зовнішності. Таким чином, ми торкнулися важливого аспекту проблеми, що, проте, не вичерпує її змісту.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. *Стратегия жизни*. - М., 1991.
2. Андреева Г.М., Богомолова Н.Н., Петровская Л.А. *Зарубежная социальная психология XX столетия*. - М., 2001.
3. Арлоу Д. *Психоанализ*. // *Журнал практической психологии и психоанализа*. - 2000. - № 2. - С.85-112.
4. Кузнецова И.В. *Потребность человека в эмоционально-доверительном общении*. *Психология XXI века: Тезисы Международной межвузовской научно-практической студенческой конференции*. - СПб., 1999.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....3

Розділ 1. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ САМОСВІДОМОСТІ

Багай Б., Павелків Р.В. Теоретичні аспекти становлення Я-концепції у молодшому шкільному віці.....4

Антонець О. Самосвідомість і її структура.....7

Бенедюк О. Шляхи самопізнання особистості.....10

Габрієль К. Образ фізичного «Я» як детермінанта індивідуального стилю поведінки в соціальних контактах.....13

Захарчук М. Генезис самосвідомості дитини.....15

Корольчук І. Розвиток уявлень про саморегуляцію.....16

Кравчук Я. Розвиток моральної саморегуляції у молодшому шкільному віці.....19

Кулаков Р. Самооцінка та рівень домагань як складові професійного самовизначення старшокласників.....21

Левшунова К. Дослідження саморегуляції.....25

Майстренко Є. Детермінація Я-концепції дитини.....28

Манзик О. Вимірювання самооцінки особистості.....30

Мариніч О. Особливості розвитку самооцінки у дошкільному віці.....32

Мартинюк Т. Психологічний аналіз розвитку самосвідомості особистості молодшого школяра.....35

Марчук В. Особистісна рефлексія як засіб активізації пізнавальної активності підлітків.....39

Онищук О. Загальна характеристика самопізнання як процесу.....42

Орел В. Цілі й мотиви самопізнання.....44

Осипчук О. Сфери і області самопізнання.....46

Пархомей К., Корчакова Н.В. Поняття Я-концепції.....48

Прит Т., Безлюдна В.І. Способи і засоби самопізнання.....50

Ревко Н. Розвиток самопізнання у дитячому віці.....53

Смоляк А. Феномен відношення людини до себе.....55

Тимощук С. Дитячо-батьківські стосунки та їх вплив на ставлення дитини до себе.....58

Ходневич Н., Безлюдна В.І. Формування Я-концепції дитини на різних стадіях розвитку.....61

Хомич І. Передумови формування самооцінки молодших школярів...63

Шпинюк В. Розвиток Его-ідентичності в дитячому віці.....66

РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ САМОСВІДОМОСТІ

Безлюдна В. Гендерні аспекти розвитку Я-фізичного на висхідному етапі онтогенезу.....	69
Беднарська І. Гендерна соціалізація особистості.....	71
Гірак І. Психологічний аналіз гендерних відмінностей адиктивної поведінки осіб юнацького віку.....	74
Забрідня О., Яцюк Н.О. Психологічний аналіз суб'єктивних чинників емоційного вигорання майбутніх педагогів (гендерні аспекти).....	81
Карнаух В. Гендерні аспекти формування адиктивної поведінки у підлітків.....	84
Корчакова Н. Усвідомлене батьківство як напрям психології самосвідомості.....	88
Князєва А. Особливості гендерного спілкування в дошкільному віці.....	91
Мартинюк В. Гендерні відмінності реагування на конфліктну ситуацію учнів старшого шкільного віку.....	93
Назарець Л. Динаміка розвитку пізнавальних інтересів підлітків з урахуванням гендерних відмінностей.....	96
Оксенчук О. Гендерні особливості уявлень студентів про відповідальне батьківство.....	100
Осьмак Л. Психологічні особливості тривожності жінок зрілого віку.....	103
Пінаєва М. Соціальна диференціація гендерної ролі.....	106
Руденко Н. Гендерні аспекти дослідження етнічної толерантності підлітків.....	109
Созонюк О. Вплив гендерних стереотипів на процес становлення особистості дівчат-підлітків.....	111
Тендюк І. Особливості статево-рольових уявлень в дошкільному віці.....	114
Тоюнда О. Вплив сімейних традицій на ставлення молоді до проблем гендерної рівності.....	118
Ямницький О. Особливості формування гендерних схем у процесі статево-рольової соціалізації дітей.....	121

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ
Серія ПСИХОЛОГІЯ

Випуск 4

Заснований у 2008 р.

Відповідальні за підготовку збірника до видання – проф. Павелків Р.В.,
проф. Безлюдна В.І.

Комп'ютерна верстка Юрчук О.С.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра вікової та
педагогічної психології (к. 325, тел. 63-44-92)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі Рівненського
державного гуманітарного університету 33028 м. Рівне, вул.
С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ. Серія «Психологія». -
Випуск 4. - Рівне: РДГУ, 2010. — 197 с.

ISBN 966 — 7281 — 07 — 8.

Збірник містить статті з актуальних проблем психології самосвідомості. Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159.922:316.612

ББК 74.20